

8

LUKU

IHMISSUHTEIDEN RAKENTAMINEN JA KORJAA- MINEN

8.1 Aluksi

Tässä luvussa tarkastellaan, miten vertaistukihenkilö voi auttaa tunnistamaan ihmissuhteisiin vaikuttavia myönteisiä ja kielteisiä osatekijöitä. Luvussa opetetaan myös miten ihmisten ja yhteisöjen välinen konflikti voidaan käydä läpi käyttäen restoratiivisen oikeuden lähestymistapaa. Vertaistukihenkilö saa valmiuksia toimia sovittelijana konfliktitilanteissa.

8.2 Tavoitteet

- Tunnistaa myönteisten ja kielteisten suhteiden keskeiset osatekijät.
- Pystyä muotoilemaan uudelleen menneitä konflikteja ja aloittaa paranemisprosessi.
- Kyetä toimimaan sovittelijana konflikteja käsiteltäessä.

8.3 Valmennuksen kulku

KESTO

3,5 h tuntia + tauot

TARVITTAVAT MATERIAALIT

- ATL ATL Valmentajan käsikirja
- Vertaistukihenkilön käsikirja (sisältää tehtäviä)
- Erikokoisia papereita, kartonkia, kyniä, tusseja, post it lappuja jne.
- Fläppitaulu tai vastaava
- Mahdollisesti tarvittavat:
 - Power Point -esitykset sisällöstä
 - Tietokone
 - Projektori

KESKEISET SISÄLLÖT

- ATL Valmentajan käsikirja, Luku 7, Sosiaalisten suhteiden luominen, ylläpitäminen ja korjaaminen. Liittyminen yhteisöön.
- Vertaistukihenkilön käsikirja, Luku 8, Ihmissuhteiden rakentaminen ja korjaaminen

ALOITUS

Tässä osiossa keskustellaan paljon ja jaetaan kokemuksia. Siksi on tärkeää, että kaikki tuntevat olonsa mukavaksi ja turvalliseksi, jotta he voivat vapaasti ilmaista mielipiteitään. Tämän voi sanoittaa aluksi osallistujille.

KESTO

10 min

TEHTÄVÄ 1	Ihmissuhteiden tarkastelua
KESTO	20 min
MATERIAALIT	Luku 8, tehtävä 1
TEHTÄVÄN KULKU	Tehtävän tavoitteena on synnyttää keskustelua siitä, mitä positiiviset ja negatiiviset ihmissuhteet tarkoittavat, ja päästä näiden kahden käsitteen määritelmään. Aloittakaa “brainstorm” ideoista tai ominaisuuksista, jotka tulevat mieleen myönteisistä ja kielteisistä ihmissuhteista. Pyydä osallistujia kirjoittamaan ajatuksensa post-it-lapuille. Kukin osallistuja ideoi itsenäisesti. Tämän jälkeen pyydä osallistujia kiinnittämään laput seinälle ja käykää ne yhdessä läpi. Käykää lappujen pohjalta keskustelua siitä millainen on positiivinen ihmissuhde ja millainen on negatiivinen ihmissuhde. Tehkää lopuksi määritelmät molemmista ihmissuhteista ja kirjoittakaa ne ylös. Mahdolliset kysymykset keskustelun ohjaamiseksi: • Mikä tekee ihmissuhteesta myönteisen? • Mikä tekee ihmissuhteesta kielteisen? • Miltä negatiivinen/positiivinen ihmissuhde tuntuu? • Millaisesta toiminnasta negatiivisen ihmissuhteen voi tunnistaa? • Millaisissa tilanteissa olet ollut negatiivisissa ihmissuhteissa? • Miten panostat positiiviseen ihmissuhteeseen?
VINKKEJÄ	

TEHTÄVÄ 2	Konfliktin käsittely
KESTO	30 min
MATERIAALIT	Luku 8, tehtävä 2

TEHTÄVÄN KULKU	Konfliktin tapahtuessa tyypillistä on, että sen osapuolet keskittyvät omaan näkemykseensä tapahtumista ja syyttävät muita osapuolia. Restoratiivisessa oikeudessa konfliktin käsittelyssä on ratkaisevaa, että konfliktista johtuvat ydinkysymykset muotoillaan uudelleen, jotta osapuolet saisivat kokonaisvaltaisemman näkemyksen tapahtuneesta. Tämä tehtävä perustuu osallistujien ryhmäkeskusteluun kuvitteellisesta tapauksesta. Lue tapauskertomukset ääneen ja keskustelkaa niistä. Kysymyksiä mitä voit hyödyntää: Mitä vahinkoa on tapahtunut? Miten osapuolet voivat käsitellä ja hyväksyä tapahtuneen? Miten tekijä on vaikuttanut uhriin? Miten uhri voi saada tekijän ymmärtämään aiheuttamansa vahingon? Kuinka keskustella syyttelemättä, ymmärrystä lisäten? Mikä sai tekijän toimimaan näin? Voiko hänen motivejaan ymmärtää, vaikka olisi eri mieltä niiden kanssa? Miten voimme vähentää todennäköisyyttä, että konflikti tapahtuu uudelleen? Onko tämä suhde säilyttämisen arvoinen? Jos en voi kontrolloida jonkun toisen toimia, miten voin pitää puoliani suhteessa? Jos minä olen se, joka jatkuvasti tuottaa pettymyksen, mitä voin tehdä lievittääkseni tätä? Miten voimme ottaa tekijän mukaan toipumisprosessiin? Mitä tekijä voi tehdä vahingon korvaamiseksi? Mitä uhri haluaa tekijältä päästäkseen eteenpäin? Voivatko osapuolet päästä yhteisymmärrykseen, jossa ei ole pelkoa rikoksen uusimisesta? Miten uhri voi parantua samalla kun tekijä kasvaa ihmisenä?
VINKKEJÄ	Istuta osallistujat niin, että he näkevät kaikki toisensa turvallisen tilan luomiseksi. Muistuta osallistujia siitä, että ei ole olemassa oikeita tai vääriä vastauksia.

TEHTÄVÄ 3	Sovittelu
KESTO	1 tunti
MATERIAALIT	Luku 8, tehtävä 3
TEHTÄVÄN KULKU	Tässä tehtävässä harjoitellaan sovittelijana toimimista. Tehtävä voidaan tehdä pienryhmissä, joissa on vähintään kolme osallistujaa (uhri, rikoksentekeijä, sovittelija). Ihannetapauksessa jokaisella olisi vuoro toimia sovittelijana. Valitkaa sopiva tilanne vertaistukihenkilön käsikirjasta ja näyttelkää sovittelutilanne. Konfliktin osapuolet pyrkivät keskittymään omaan näkökulmaansa ja sovittelija tehtävä on rakentaa ymmärrystä tapahtuneesta. Ohjeita sovittelijalle: 1. Kuuntele molempia osapuolia, jotta ymmärrät konfliktin ydintapahtumat. On tärkeää saada kumpikin osapuoli kertomaan oma osuutensa. 2. Määrittele konfliktin ja riidan keskeiset alueet. 3. Keskity ratkaisuun, älä syyllistämiseen. Molemmat osapuolet voivat olla jossain määrin syyllisiä, tai toinen osapuoli voi olla enemmän syyllinen kuin toinen. Restoratiivisessa oikeudessa on kuitenkin keskeistä, että ratkaisun löytämistä korostetaan syyllistämisen tai rankaisemisen sijasta. 4. Luo vaihtoehtoja sopimiselle. Anna konfliktin molemmille osapuolille mahdollisuus ehdottaa ratkaisuja. Anna kummankin osapuolen ehdottaa, mitä he tarvitsisivat toiselta osapuolelta päästäkseen konfliktiin yli. 5. Laatikaa sopimus siitä, miten kummankin osapuolen tulisi toimia ja mitä tuloksia odotat näiltä toimilta. Käytä SMART-järjestelmää: Konkreettiset, mitattavissa olevat, saavutettavissa olevat, realistiset ja ajallisesti määritellyt tavoitteet. Sopimuksen on oltava neutraali ja puolueeton, ja sen on keskityttävä parantamiseen eikä syyttämiseen; mitä selkeämpi rakenne, sitä parempi. Kun pienryhmät ovat työskennelleet 45 minuuttia ja kun kaikki sopimukset on kirjattu ylös, osallistujat kokoontuvat yhdessä keskustelemaan siitä, miten tehtävä sujui. Vaikka on hyvä käydä läpi kunkin ryhmän saavuttamat ratkaisut, keskustelun pääpaino on hyvä pitää sovitteluprosessissa ja siinä, mitä kukin osapuoli tunsu tai oppi prosessin aikana.
VINKKEJÄ	Tässä tehtävässä on tärkeää, että osallistujat tietävät, ettei konfliktinratkaisussa ole oikeaa tai väärää vastausta. Tärkeintä on, että he uskaltavat harjoitella sovittelua.

TEHTÄVÄ 4	Giuseppen tarina
KESTO	30 min
MATERIAALIT	Giuseppen tarina
TEHTÄVÄNKULKU	Tutustukaa Giuseppen tarinaan pienissä ryhmissä ja vastatkaa tarinassa oleviin kysymyksiin. Käykää lopuksi kysymykset läpi koko ryhmän kesken. Voit halutessasi muokata ja lisätä uusi kysymyksiä.

OSION LOPETUS	Kysy lopuksi osallistujilta, että miten tämänkertainen osio valmensi heitä vertaistukihenkilön työhön, mitä he oppivat ja mitkä asiat he kokivat hyödyllisiksi.
--------------------------	---

8.4 Bibliography / Webliography

- B. Oudekerek, D. Blachman-Demner & C. Mulford. [Teen Dating Violence: How Peers Can Affect Risk and Protective Factors \(ojp.gov\)](#). National Institute of Justice. 2014
- Healing Justice. Restorative Justice and the Circle Process. (healingjusticeproject.org). 2019.
- Liebmann & Wootton. [Restorative Justice and Domestic Abuse/Violence](#). The Home Office Crime Reduction Unit for Wales. 2010
- Liebmann. Restorative Justice: How It Works. [ProQuest Ebook Central - Reader](#). 2007.
- Minnesota Department of Corrections. Facilitating Restorative Group Conferences. 2003.
- Novac, Hermer, Paradis & Kellen. [Justice and Injustice: Homelessness, Crime, and the Criminal Justice System - desLibris](#). Centre for Urban & Community Studies, University of Toronto. 2006.
- Safe In The City. [The successful use of restorative practice to repair harm in a supported accommodation project. Safe in the City](#). Brighton & Hove City Council. 2018.
- Shenk and Zehr. [Restorative Justice and Substance Abuse: The Path Ahead](#). SAGE journals. 2001.
- Weitekamp & Kerner. Restorative Justice: Theoretical foundations. ProQuest Ebook Central - Reader. 2011.

8 OSA

Tehtäviä ja esimerkkejä

Accommodating a travelling **life**

Tehtävä: Ihmissuhteiden tarkastelua

Tässä tehtävässä tutkitaan, mitä ovat **myönteiset ja kielteiset ihmissuhteet**.

Mieti näitä kysymyksiä:

- Mikä tekee suhteesta myönteisen?
- Mikä tekee suhteesta negatiivisen?
- Miltä negatiivinen/positiivinen suhde saa sinut tuntemaan?
- Mitä tarvitset, jotta suhde olisi sinulle “myönteinen”?

Kirjoita ylös kunkin keskeiset ominaisuudet:

Myönteiset ihmissuhteet	Kielteiset ihmissuhteet

Tiivistä **myönteisen ihmissuhteen** määritelmä muutamaan lauseeseen:

Tiivistä **kielteisen ihmissuhteen** määritelmä muutamaan lauseeseen:

Tehtävä: Konfliktin käsittely

Lue tämä tapaus ja keskustele siitä muun ryhmän kanssa. Ohjaa keskustelua seuraavien kysymysten avulla.

CASE-ESIMERKKI – Veitsen heiluttelua

TAPAHTUMAN KUVAUS

Riku on 30-vuotias koditon mies, joka toi hiljattain veitsen asunnottomien palvelukeskukseen, jossa hän yöpyy. Hän uhkasi sillä toista palvelukeskuksessa yöpyvää ihmistä, Inkaa. Inka säikähti pahasti, ja nyt hän ei uskalla enää palata palvelukeskukseen. Henkilökunta päätti järjestää molempien kanssa yhteisen kokouksen, jossa keskusteltiin tapauksesta.

INKA – uhkailun kohde

Inka on myös koditon, ja hän yöpyy joka yö palvelukeskuksessa. Hän on rauhallinen, ja moni ihminen pitää hänestä. Inka ei pidä Rikusta, koska hän on impulsiivinen, aggressiivinen ja tuntuu olevan aina vaikeuksissa. Päivää ennen veitsi-tapausta Inka pilkkasi Rikua muiden asukkaiden edessä, koska Riku käyttäytyy usein epäkypsästi.

Tapahtumapäivänä riku veti veitsen esiin Inkan edessä ja sanoi hänelle: ”Pilkkaa vielä kerran ja tulet katumaan sitä”. Tämä säikäytti Inkan. Hän ei uskalla palata palvelukeskukseen, koska ei enää pidä sitä turvallisena tilana.

CASE-ESIMERKKI – Veitsen heiluttelua

RIKU – uhkauksen tekijä

Riku on 30-vuotias mies, joka jäi kodittomaksi 2 vuotta sitten. Hän on kamppaillut löytääkseen asunnon ja vakituisen työpaikan. Tilanne on vaikuttanut vakavasti hänen mielenterveyteensä, ja hän tietää, että hänen käyttäytymisensä on muuttunut muuttumalla ärtyisämmäksi ja impulsiivisemmäksi.

Riku ei tunne saavansa tukea palvelukeskuksen henkilökunnalta, eikä hän halua heidän tai muiden asukkaiden tietävän hänen mielenterveysongelmistaan. Riku loukkaantui Inkan kommenteista, joissa häntä leimattiin epäkypsäksi, ja hän päätti tuoda veitsen palvelukotiin saadakseen kunnioituksen takaisin. Hän ei koskaan aikonut varsinaisesti satuttaa Inkaa, mutta halusi pelotella tätä. Rikun mielestä tapahtunut ei ollut kovinkaan suuri asia, ja hän on vihainen henkilökunnalle siitä, että he antoivat Inkan alun perin pilkata häntä.

Pohdi seuraavia kysymyksiä:

AIHEUTUNEET VAHINGOT:

- Mitä vahinkoa on aiheutunut? Miten tekijä on vaikuttanut uhriin?
- Miten uhri voi saada tekijän todella ymmärtämään tekemänsä vahingon vaikutukset?
- Miten tämä voidaan viestiä syyttämättä, mutta lisäämällä ymmärrystä?

TEON MOTIIVIT:

- Mikä sai tekijän toimimaan näin?
- Voinko ymmärtää hänen motiivejaan, vaikka olisin eri mieltä niiden kanssa?
- Mitkä ovat konfliktin eri näkökulmat?

TOIPUMINEN:

- Miten molemmat voivat käsitellä ja hyväksyä tapahtuneen?
- Miten voimme ottaa tekijän mukaan toipumisprosessiin?
- Mitä uhri haluaa tekijältä toipuakseen?

SOVINTO:

- Mitä uhri ja tekijä tarvitsevat sovinnon aikaansaamiseksi?
- Mistä sitoumuksista tekijä ja uhri voivat sopia sen varmistamiseksi, ettei tällaista tapahdu uudelleen?
- Mitä palvelukeskuksen johto/henkilökunta voi tehdä sovinnon edistämiseksi?

Tehtävä: Sovittelu

CASE-ESIMERKKI 1 – Varkaus perheessä

TAPAHTUMAN KUVAUS

21-vuotias Sara varasti äitipuolensa luottokortin ja nosti sillä 2000 euroa. Äitipuoli Armi huomasi varkauden, ja sai tietää, että Sara oli käyttänyt rahat huumeisiin. Armi oli erittäin järkyttynyt, ja kun hän otti Saran puheeksi varkauden, Sara huusi hänelle ja oli aggressiivinen. Varkaus oli viimeinen tapaus, jonka Armi hyväksyi heidän yhteisessä kodissaan. Hän päätti soittaa poliisille ilmoittaakseen varkaudesta ja heitti Saran ulos kodista. Sara joutui kadulle. Päätettiin, että tapahtunutta yritettäisiin ratkaista sovittelulla.

ARMİ – äitipuoli

Armi on Saran äitipuoli. Hän meni naimisiin Saran isän kanssa vuosi sitten, ja sekä Sara että hänen isänsä muuttivat asumaan hänen luokseen toiseen kaupunkiin. Armi tietää, että Saralla on ollut vaikeuksia sopeutua uuteen kaupunkiin ja perhedynamiikkaan, mutta hän ajattelee, että Saran täytyy tottua muutoksiin, koska hän on tarpeeksi vanha.

Sara on epäkohtelias Armia kohtaan ja solvaa häntä usein. Saran huumeidenkäyttö on lisääntynyt huomattavasti viimeisen vuoden aikana. Vaikka Armi ja Saran isä ovat yrittäneet puhua Saran kanssa, hän ei suostu muuttamaan käytöstään ja tapojaan. Armi on huolissaan siitä, että tilanne on karannut käsistä, hän on kyllästynyt Saran asenteeseen ja kokee, että hän ansaitsee kunnioitusta. Armi potkaisi Saran pois kotoa, koska hänen mielestään Saran on alettava ottaa vastuuta omasta elämästään ja päätöksistään.

SARA – tytärpuoli

Sara on 21-vuotias. Hänen äitinsä kuoli kolme vuotta sitten, ja hänen isänsä meni viime vuonna uudelleen naimisiin. Hän myöntää varastaneensa luottokortin ja käyttäneensä kaikki rahat huumeisiin. Hän tietää, että se oli epäreilu teko, mutta hän on kuitenkin yhä vihainen Armille, koska hänen takiaan he joutuivat muuttamaan.

Sara kaipaa vanhaa elämäänsä ja äitiään. Hänet ohjattiin psykologille kaksi kuukautta sitten, koska hänellä todettiin masennus. Sara syyttää Armia siitä, että tämä yrittää korvata hänen äitinsä, ja Sarasta tuntuu, ettei Armi ymmärrä häntä yhtään. Sara nukkuu tilapäisesti ystäviensä luona. Hän ei tiedä, miten päästä ulos tästä tilanteesta.

CASE-ESIMERKKI 2 – Tulipalo

TAPAHTUMAN KUVAUS

Jussi on 64-vuotias koditon mies, joka on asunut hylätyssä asuntovaunussa jo muutaman vuoden. Hän valmistaa ruuan kaasulla toimivalla keittimellä. Eräänä päivänä Jussi jätti keittimen vähäksi aikaa ilman valvontaa, ja liekit levisivät ja aiheuttivat tulipalon. Hän yritti estää liekkien leviämisen asuntovaunun ulkopuolelle, mutta hän poltti kätensä. Jussi lähti huutaen hakemaan apua, ja palokunta kutsuttiin paikalle. Tulipalo saatiin sammutettua, eikä se levinnyt kovin pitkälle. Lähitalojen asukkaat kuitenkin pelästyivät tapauksen vuoksi kovasti, ja he pelkäävät, että uusi tulipalo voi sattua tulevaisuudessa.

ASUINYHTEISÖ (Uhri)

Tässä tapauksessa yhteisöä edustavat muutamat naapurit, jotka asuvat palaneen asuntovaunun läheisyydessä. Naapurit ilmoittivat, että tapaus sai heidät tuntemaan suurta pelkoa, koska he näkivät tulipalon lähestyvän ja olivat huolissaan turvallisuudestaan.

He katsovat, että Jussin olisi pitänyt olla varovaisempi ja vastuullisempi teoistaan, koska hän vaaransi muiden hengen. Lisäksi he ovat huolissaan siitä, että toinen tulipalo saattaa syttyä, koska Jussi käyttää edelleen samaa ruoanlaittomenetelmää.

Yhteisö suhtautuu ymmärtäväisesti Jussin tilanteeseen, mutta he eivät halua, että samanlainen tapaus toistuu.

JUSSI – (Tekijä)

Jussi on vanha mies, joka on ollut koditon 6 vuotta. Hän oli asunut hylätyssä asuntovaunussa tarpeeksi kauan pitääkseen sitä kotinaan. Tulipalo aiheutti hänelle suurta henkistä ahdistusta, koska hän menetti kaikki omaisuutensa ja kotinsa (ainoa tila, jossa hän tunsikin olonsa suhteellisen turvalliseksi). Lisäksi hän tuntee olevansa entistäkin eristetympi ja epätoivottu asuinalueellaan.

Hän tuntee olevansa vastuussa ja syyllinen siitä, että hän on vaarantanut naapuriensa hengen. Hän ymmärtää heidän huolensa vastaavien tapausten estämisestä tulevaisuudessa, mutta hän ei kuitenkaan usko, että hän voisi realistisesti muuttaa ruoanlaittotapaansa. Hän on käyttänyt tätä menetelmää jo vuosia, koska hänellä ei ole keinoja valmistaa ruokaa eri tavalla.

KEKSITTY CASE-ESIMERKKI

TAPAHTUMAN KUVAUS

UHRI

TEKIJÄ

Giuseppen tarina

Giuseppe on 40-vuotias mies, joka asuu Suomessa. Hän on syntynyt pienessä italialaisessa kylässä, jossa hän asui 20-vuotiaaksi asti äitinsä ja neljän siskonsa kanssa. Hänen isänsä lähti perheestä Giuseppen ollessa 8-vuotias etsimään työtä Saksasta, jotta hän voisi elättää perheensä. Nuoresta iästään huolimatta Giuseppestä tuli perheen pää, ja hänellä oli vastuuta, johon hän ei ollut valmistautunut. Kuusitoistavuotiaana hän jätti koulun kesken ja teki keikkatöitä siellä täällä auttaakseen perheen elättämisessä.

Kymmenen ulkomailla vietetyn vuoden jälkeen työtapaturma pakotti Giuseppen isän palaamaan kotiin. Isän hankkeen epäonnistuminen, taloudelliset ongelmat ja uusi perhetilanne pahensivat perheen jo ennestään haurasta tunneilmapiiiriä. Giuseppe päätti lähteä perheestään ja kotimaastaan etsimään uusia mahdollisuuksia ulkomailta. Hän koki helpommaksi, ettei ottaisi perheeseensä yhteyttä.

Giuseppe matkusti Englantiin, jossa hän työskenteli tarjoilijana. Hänen elämästään tuli säännöllisempää ja tyydyttävämpää. Lopulta ravintolan omistaja, joka arvosti Giuseppen omistautumista ja asennetta asiakkaita kohtaan. Ensimmäistä kertaa elämässään Giuseppe tunsu itsensä arvostetuksi, mikä kannusti häntä tekemään parhaansa. Hänestä tuli itse asiassa paikallisesti arvostettu kokki, ja kun hän täytti 30 vuotta, hän päätti avata oman ravintolan.

Samoihin aikoihin Giuseppe tapasi Maijan, nuoren suomalaisnaisen, josta pian sen jälkeen tuli hänen puolisonsa. Vuosi sen jälkeen Maija synnytti heidän ensimmäisen poikansa ja kärsi synnytyksen jälkeisestä masennuksesta. Maija alkoi käyttää alkoholia. He muuttivat Suomeen, jotta olisivat lähempänä Maijan perhettä.

Maijan riippuvuus paheni ja pariskunta alkoi riidellä, muun muassa siksi, että Giuseppen oli vaikea löytää uutta työtä. Muutaman kuukauden kuluttua pariskunta ajautui syvään kriisiin, joka johti avioeroon. Giuseppe joutui jättämään asunnon ja jälleen kerran perheensä. Lyhyen aikaa hän asui tuttaviansa luona etsiessään uutta asuntoa. Hän kaipasi poikaansa kovasti. Hän masentui ja alkoi itsekkin juoda, eikä hänen määräaikaista työsopimustaan ravintolassa uusittu. Giuseppen ystäväpiiri muuttui alkoholin käytön myötä. Hän muutti yhteen uusien tuttaviansa kanssa. Pian häneltä loppuivat rahat, eikä hänellä ollut varaa maksaa huoneen vuokraa.

Yhtenä iltana Giuseppe oli humalassa, joutui tappeluun ja puukotti miestä, minkä seurauksena hän joutui vankilaan. Vankeusaikana sosiaalityöntekijä yritti auttaa Giuseppeä löytämään asunnon, mikä oli Giuseppelle tärkeää, koska hän haluaisi poikansa takaisin elämäänsä. Vankilatuomio oli kuitenkin niin lyhyt, ettei asunnon löytämiseen ollut riittävästi aikaa, ja vankilasta päästyään Giuseppe päätyi taas kadulle.

Kysymyksiä pohdittavaksi

1. Millaisia palveluita tai apua Giuseppe tarvitsee?
2. Millaisia haasteita Giuseppen auttamisessa voi olla?
3. Mikä rooli ammattilaisilla on Giuseppen auttamisessa?
4. Mikä voisi olla sinun roolisi vertaistukihenkilönä? Miten vertaistuki voisi auttaa?
5. Miten Giuseppeä voisi auttaa palauttamaan välit perheeseensä?

8

Luvun loppu

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

